

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Beskrivning om huru julen firades på Ormsö
i Estland för 40 och 50 år sedan.

1/ 2 eller 3 veckor före julen skulle Revalsgalten Revalsgalten.
(ett svin) slaktas och skjutsas till Reval, varvid en kvinna
alltid följde med bonden. Då tillhandlade man sig vad som behövdes
för året, kvinnorna speciellt rött ylletyg, som dom använde i klä-
dedräkten.

3/ Julgrisarna, 8 till 10 till antalet, skulle Julslakt.
slaktas 5 à 6 veckor före jul, enär man inte åt färskt kött
utan endast rökt eller också skulle det vara bra salt.

Brygden skulle alltid försiggå Tomasdagen. Brygd.

Julljusstöpningen försiggick Andersdagen, varvid Ljusstöpning.
kvinnorna, som deltog i stöpningen, inte fingo gå och skvätta
under tiden, medan denna varade, ty då kunde hända, att ljusen
började spraka och till och med slockna.

ESTLAND

3316

Ahlros N 61
Ormsö, Estland

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På sista dagen före jul bakades surt rägbröd i stora runda limpor, som vägde omkring 6 kg.

Bak.

På själva julkvällen var det alltid varm bastu enligt finsk metod, först männen och sedan kvinnorna, ett för övrigt ännu allmänt varannan lördag förekommande bruk.

Bastu.

Någon rengöring av stugan kunde väl knappt komma ifråga, enär golvet esomoftast var av lera, och var det väl av trä, så vågade man inte spilla vatten på golvet, ty då skulle det aldrig torka mer utan börja ruttna, resonerade man. Däremot skulle alla träkärl skuras med sand, och en del som ansågs vara sura, skulle även få kokande enrisvatten(?) i sig.

Rengöring.

6/ Julhelgen började klockan 5 på kvällen. Klockan 6 var det mat, och därefter samlades alla kring bordet och sjungo julpsalmerna, så många det fanns i gamla psalmboken. Klockan 10 äts andra gången, och därefter lade man sig. Samma ordning gällde även till niår och trettondagen.

Julfirandet.

Julen slutade med andra dagens utgång, men vissa arbeten fingo inte utföras mellan helgtiderna som t.ex. spinnrocken blev utkastad (som det hette) en vecka före jul och kom inte in förrän efter trettondagen. Kvinnorna sysselsatte sig under denna tid med sömnad och männen med skuar(?), ett sorts skodon, som förfärdigades av helläder.

Förbjudet arbete under julen.

7/ 3 dagar före jul fördes sängarna ut, och då togs julhalmen in, som sedan fick ligga inne till trettondagen också. Härtill användes alltid råghalm, som hela familjen skulle ligga på utan undantag, t.o.m. stuggrisen, som alltid fanns i stugan under vintern, hade sin plats där under jultiden, och hönsen skulle där värpa första höstäggen.

Julhalmen.

15/ Husdjuren bestodos första dag jul på morgonen av husmodern, medan de andra ännu voro på julottan, med bröd, som blev indoppad i öl.

Husdjuren.

18/ Julafton klockan 6 äts gröt utav kornmjöl, på rikare ställen möjligtvis utav korngryn men mera sällsynt ändå. 10-tiden äts torkad fisk och fläsk från julgrisarna, bäggedera endast kokt. Då serverades också 3 potatis per person, kokta med skalet på (den läckerheten var då för tiden ganska sällsynt ännu i Estland).

Julmat.

På julumorgonen var det korngrynskorv efter ottan.

På middagen båda juldagarna äts välg(?), soppa av korngryn och ärter eller bönor eller också surkål, som mycket användes. Blodpaltar av rågmjöl begagnades också till julmat men endast kokta.

22/ Från julölet sparades alltid vintern igenom till dess att korna kalvade, så man fick mjölk, ty det användes som sovel till brödet.

Julölet.

J. Estland, Ornis 10 50 år sedan
3316

4.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Nyårsdagen.

27/ På nyårsdagen brukades alltid köras till kyrkan med häst, och när man så kom ifrån kyrkan, så skulle man köra i kapp och tävla om, vilken som först kom hem. Den, som först kom hem, hade således hela året försprång i alla arbeten och företag, ja somliga gingo ändå så långt att, när dom kommo hem, så gick man och löttade på alla jordbruksredskap, då kunde man vara viss på att få vara förste man i alla arbeten.

29/ På julafton när man var i bastun, så utdelades gätt(?) "Gåsen". av ris, av gåsen som det hette, men det var av husbonden och husmodern, som skrämde barnen på det viset, och barnen höllo sig också stilla om bara hotade med gåsen i bastun. Men det hände icke sällan att även fullvuxna personer fingo sitt med, för en eller annan försumlighet, som man icke mera vågade näpsa på annat sätt.

34/ På julafton samlades byns pojkar i någon loge, och sedan klädde en sig ut till gås, som egentligen förställer bock, och en som ledde gåsen var vitklädd. Gåsen, alias bocken, klädde på så sätt, att man tog ett gammalt sängkläde, som då användes där, över ryggen och bockade sig. Sängklädet (ria heter det) var rutigt och vävt av tjockt yllegarn samt hade på andra sidan yllegarnsändar av en dm. längd fastfästa vid sig i svarta och vita ränder, så att det var luddigt. Därefter hörde till utstyrseln ännu ett krokigt trä, vid vars ena ända var fäst en svans, som

3316

var flätad utav halm, och vid den andra två horn, också flätade utav halm, samt ett annat krokigt trä eller någon järnhacka, föreställande näbb, fäst vid samma ända. Detta hölls fast med händerna under kroppen, så att svansen syntes bak och hornen samt näbben framman klädet. Därefter bands även halm om benen, så att dessa inte syntes. När allt var gjort, företogs en rond kring byn, varvid alla hus besöktes. När gäsen inträdde i stugan, så skulle alla barnen läsa sina verser, psalmverser, som förr voro inlärd utantill av modern, som t.ex. Gud som håller barnen kär, och andra. När allt var undanstökat och flickorna även litet skrämde, så hämtade husfadern öl och sedan begav man sig till nästa stuga.

Vid julen firades även alla bröllop, som började annandags jul på kvällen och räckte i 6 dagar.

6.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bröllop.